

Archeologisch vooronderzoek Oudenaarde – Rekkemstraat (verkaveling Egypte)

Natasja Reyns en Annick Van Staey

Bornem
2013

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bvba 112

Aard onderzoek: Prospectie
Vergunningsnummer: 2012/388 (niet uitgevoerd, wegens niet toegankelijk terrein)
Naam aanvrager: Natasja Reyns
Naam site: Oudenaarde – Rekkemstraat (verkaveling Egypte)

Aard onderzoek: Prospectie
Vergunningsnummer: 2012/479
Naam aanvrager: Natasja Reyns
Naam site: Oudenaarde – Rekkemstraat (verkaveling Egypte)

Opdrachtgevers: SHM Vlaamse Ardennen cvba, Sint-Jozefsplein 18, B-9700 OUDENAARDE en
IMWO-INVEST nv, Kapelanielaan 9, B-9140 TEMSE
Opdrachtnemer: All-Archeo bvba, Barelveldweg 4, B-2880 BORNEM
Terreinwerk: Natasja Reyns en Annick Van Staey
Administratief toezicht: Stani Vandecatseye, Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen, Gebroeders Van
Eyckstraat 4-6, 9000 GENT

Rapportage: All-Archeo bvba
Determinaties: drs. Jordi Bruggeman en dra. Natasja Reyns

All-Archeo bvba
Barelveldweg 4
B-2880 Bornem

info@all-archeo .be
0478 36 57 07
0498 15 84 40

D/2013/12.807/1

© All-Archeo bvba, 2013

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en /of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek. De aanbevelingen dienen louter ter advisering van het bevoegde gezag, zijnde Onroerend Erfgoed.

Inhoudsopgave

1 INLEIDING.....	5
2 ADMINISTRATIEVE FICHE.....	7
3 PROJECTGEGEVENS EN AFBAKENING ONDERZOEK.....	9
3.1 Afbakening studiegebied.....	9
3.2 Aard bedreiging.....	11
3.3 Onderzoeksopdracht.....	11
4 BESCHRIJVING REFERENTIESITUATIE.....	13
4.1 Landschappelijke context.....	13
4.1.1 Topografie.....	13
4.1.2 Hydrografie.....	13
4.1.3 Bodem.....	14
4.2 Beschrijving gekende waarden.....	15
4.2.1 Historische gegevens.....	15
4.2.2 Archeologische voorkennis.....	17
5 RESULTATEN TERREINONDERZOEK.....	19
5.1 Toegepaste methoden & technieken.....	19
5.2 Bespreking sporen.....	21
5.3 Afgebakende sites.....	26
5.4 Besluit.....	26
6 WAARDERING.....	27
6.1 Zone Romeinse brandrestengraven.....	27
6.2 Overige deel van het terrein.....	27
7 ANALYSE VAN DE GEPLANDE SITUATIE: EFFECTEN.....	29
8 AANBEVELINGEN.....	31
8.1 Adviezen.....	31
9 BIBLIOGRAFIE.....	33
9.1 Publicaties.....	33
9.2 Websites.....	33
10 BIJLAGEN.....	35
10.1 Lijst van afkortingen.....	35
10.2 Glossarium.....	35
10.3 Archeologische periodes.....	35
10.4 Plannen en tekeningen.....	35
10.5 Harrismatrix.....	36
10.6 Vondstenlijst.....	37
10.7 Monsterlijst.....	38
10.8 CD-rom.....	38

1 Inleiding

Onderstaande bepalingen zijn van toepassing op het terrein gelegen te Oudenaarde. Op het terrein in de Rekkemstraat zal een verkaveling gerealiseerd worden door SHM Vlaamse Ardennen cvba en IMWO-INVEST nv. In het kader van de geplande werkzaamheden, adviseerde Onroerend Erfgoed om een archeologische prospectie met ingreep in de bodem te laten uitvoeren. Het projectgebied is circa 3 ha groot.

Deze opdracht werd op 8 augustus 2012 aan All-Archeo bvba toegewezen. Het terreinwerk werd uitgevoerd van 3 tot en met 6 december 2012, onder leiding van Natasja Reyns en met medewerking van Annick Van Staey. De bedoeling van het onderzoek was om binnen het plangebied archeologisch erfgoed te karteren en het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed te lokaliseren, te interpreteren en te waarderen. Op die manier kan advies uitgebracht worden over eventuele vervolgstappen met betrekking tot het archeologisch vrijgeven van het plangebied en het definiëren van eventuele sites die verder onderzocht dienen te worden.

De eindbeslissing over het vrijgeven van de gronden en/of archeologisch vervolgonderzoek ligt bij het Agentschap Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen.

2 Administratieve fiche

Administratieve gegevens	
<i>Naam van de opdrachtgever(s)</i>	SHM Vlaamse Ardennen cvba en IMWO-INVEST nv
<i>Naam van de uitvoerder</i>	All-Archeo bvba
<i>Naam van de vergunninghouder</i>	Natasja Reyns
<i>Beheer en plaats van de geregistreerde data en opgravingsdocumentatie</i>	Wordt overgedragen aan de eigenaar, aan de uitvoerder van een eventueel vervolgonderzoek of aan het archeologisch depot van Oost-Vlaanderen.
<i>Beheer en de plaats van de vondsten en stalen</i>	Wordt overgedragen aan de eigenaar, aan de uitvoerder van een eventueel vervolgonderzoek of aan het archeologisch depot van Oost-Vlaanderen.
<i>Projectcode</i>	2012/479
<i>Vindplaatsnaam</i>	Oudenaarde – Rekkemstraat
<i>Locatie met vermelding van provincie, gemeente, deelgemeente, plaats, toponiem en minimaal 4 xy-Lambertcoördinaten</i>	Zie 3.1 Afbakening studiegebied
<i>Kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer(s)</i>	Oudenaarde, afdeling 5, sectie A, percelen 47H, 59D, 61B en 87T
<i>Kaart van het onderzoeksgebied op basis van de topografische kaart op schaal 1:10000</i>	Zie 4.1.1 Topografie
<i>Begin- en einddatum uitvoering onderzoek</i>	3 tot en met 6 december 2012
Omschrijving van de onderzoeksopdracht	
<i>Verwijzing naar de bijzondere voorwaarden, die zijn opgenomen in de vergunning</i>	Bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem: Oudenaarde, verkaveling 'Egypte'
<i>Omschrijving van de archeologische verwachtingen</i>	Zie 4.2.2 Archeologische voorkennis
<i>Wetenschappelijke vraagstelling met betrekking tot het onderzoeksgebied</i>	Zie 3.3 Onderzoeksopdracht
<i>Doelen en wensen van de natuurlijke persoon of rechtspersoon die door zijn actie of acties de ingreep van de bodem veroorzaakt of noodzakelijk maakt</i>	Zie 3.2 Aard bedreiging
<i>Eventuele randvoorwaarden</i>	Niet van toepassing
Eventuele raadpleging van specialisten	
<i>Omschrijving van de inbreng van specialisten als hun advies werd ingewonnen bij substantiële staalname voor specialistisch onderzoek</i>	Niet van toepassing
<i>Omschrijving van de inbreng van specialisten als zij betrokken worden bij de conservatie</i>	Niet van toepassing
<i>Omschrijving van de algemene wetenschappelijke adviseren door personen die buiten het project stonden</i>	Niet van toepassing

3 Projectgegevens en afbakening onderzoek

3.1 Afbakening studiegebied

Het projectgebied is gelegen in de provincie Oost-Vlaanderen, gemeente Oudenaarde (Fig. 1), percelen 47H, 59D, 61B en 87T (kadaster Afdeling 5, Sectie A). Het onderzoeksgebied beslaat een oppervlakte van circa 3 ha en is volgens het gewestplan gelegen in woonuitbreidingsgebieden (0105).

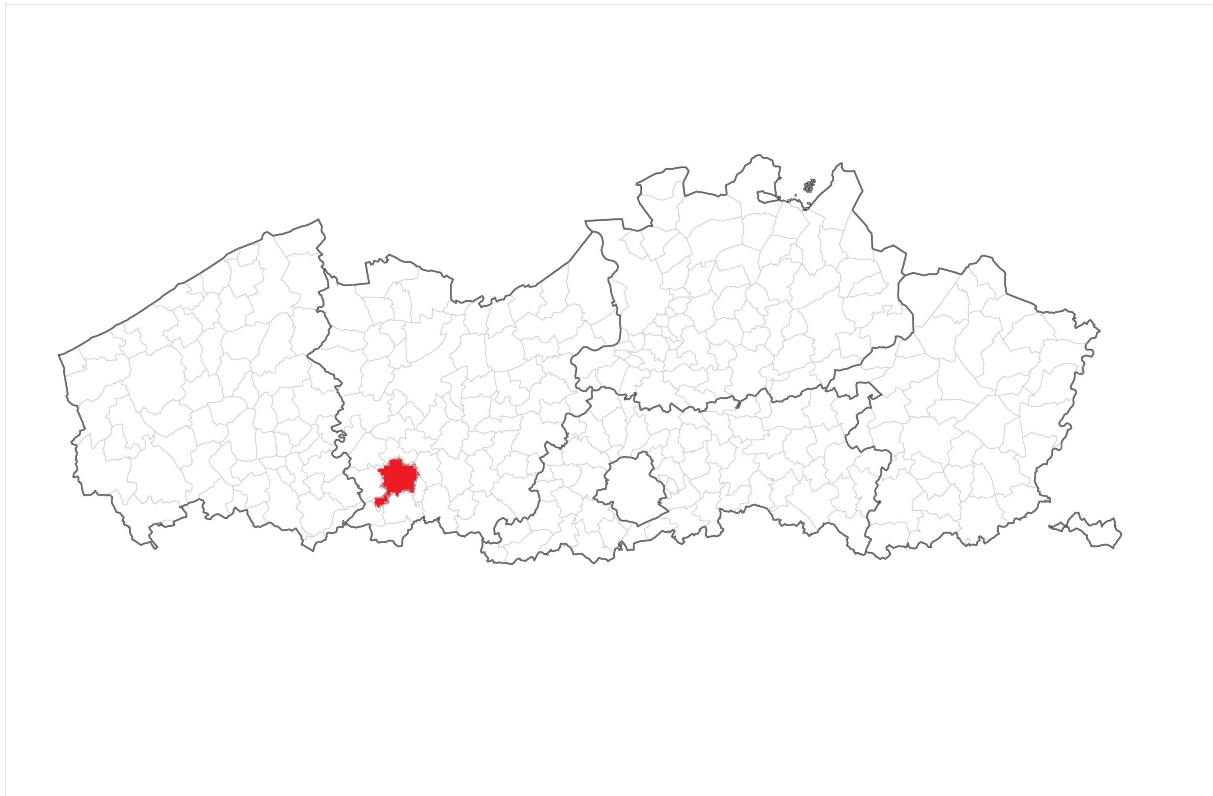

Fig. 1: Situeringsplan Oudenaarde

- ◆ Administratieve gegevens met betrekking tot de locatie van het onderzoek:
 - Provincie: Oost-Vlaanderen
 - Locatie: Oudenaarde
 - Plaats: Rekkemstraat
 - Toponiem: verkaveling Egypte
 - x/y Lambert 72-coördinaten:
 - ◆ 97687; 170692
 - ◆ 97743; 170661
 - ◆ 97695; 170607
 - ◆ 97720; 170576
 - ◆ 97769; 170609
 - ◆ 97889; 170456
 - ◆ 97862; 170420
 - ◆ 97774; 170516
 - ◆ 97672; 170465
 - ◆ 97617; 170539
 - ◆ 97650; 170657

Fig. 2: Kleurenorthfoto met een situering van het onderzoeksgebied (maps.google.nl)

Het projectgebied (Fig. 2) is gelegen ten oosten van de stadskern van Oudenaarde en ten zuiden van de deelgemeente Ename. In het noordoosten loopt de Rekkemstraat, in het zuidoosten de Winkelstraat, in het zuidwesten de Smissestraat en in het westen de Esdoornstraat.

Fig. 3: Ontwerplan

3.2 Aard bedreiging

Op het terrein zal een woonverkaveling gerealiseerd worden van 106 woonentiteiten (Fig. 3). Dit impliceert dat het bestaande bodemarchief grondig verstoord zal worden. Daarom werd een prospectie met ingreep in de bodem aanbevolen, zodat een inschatting kan gemaakt worden van eventueel op het terrein aanwezige archeologische waarden, alvorens de werken met betrekking tot de verkaveling van start mogen gaan.

3.3 Onderzoeksopdracht

De bedoeling van het onderzoek is het vaststellen van de eventuele aanwezige archeologische waarden en deze in relatie tot hun context te interpreteren en zo correct mogelijk te waarderen om de gevolgen van de geplande bedreiging te kunnen inschatten. Hieruit moet dan een advies voortvloeien met betrekking tot de volgende stappen. Dit kan het vrijgeven van de terreinen of de noodzaak van een eventueel vervolgonderzoek omvatten. Om een weloverwogen waardering te kunnen voorstellen, is een prospectie met ingreep in de bodem aangewezen.

Een aantal vragen diende in het bijzonder beantwoord te worden:

- zijn er sporen aanwezig?
- zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
- maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak gedaan worden over de aard en omvang van occupatie?
- zijn er indicaties (greppels, grachten, lineaire paalzettings, ...) die kunnen wijzen op een inrichting van een erf/nedezetting?
- wat is de impact van natuurlijke/antropogene erosie op de bodem en het bodemarchief op deze valleiwand?
- welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?

4 Beschrijving referentiesituatie

4.1 Landschappelijke context

4.1.1 Topografie

Op de topografische kaart is het gebied gelegen op de hoogtelijn van 20 m TAW (Fig. 5). Het terrein helt licht af naar het zuidwesten, is glooiend en ligt op een noordwest georiënteerde valleiwand, nabij de Riedekensbeek die hogerop ontspringt. In het zuidoosten is de Edelareberg (80 m) gelegen en in het noordoosten bevindt zich het Schuifelbeen met een hoogte van 60 m TAW.

Fig. 4: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (<http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen>)

4.1.2 Hydrografie

Het gebied is gelegen in het Bovenscheldebekken, in de subhydrografische zone Schelde van monding Molenbeek tot monding Zwalmbeek (Fig. 6), en is gelegen op de rechteroever van de Schelde. Tussen de Schelde en het onderzoeksgebied loopt een naamloze beek en ten noordoosten van het terrein loopt de Riedekensbeek.

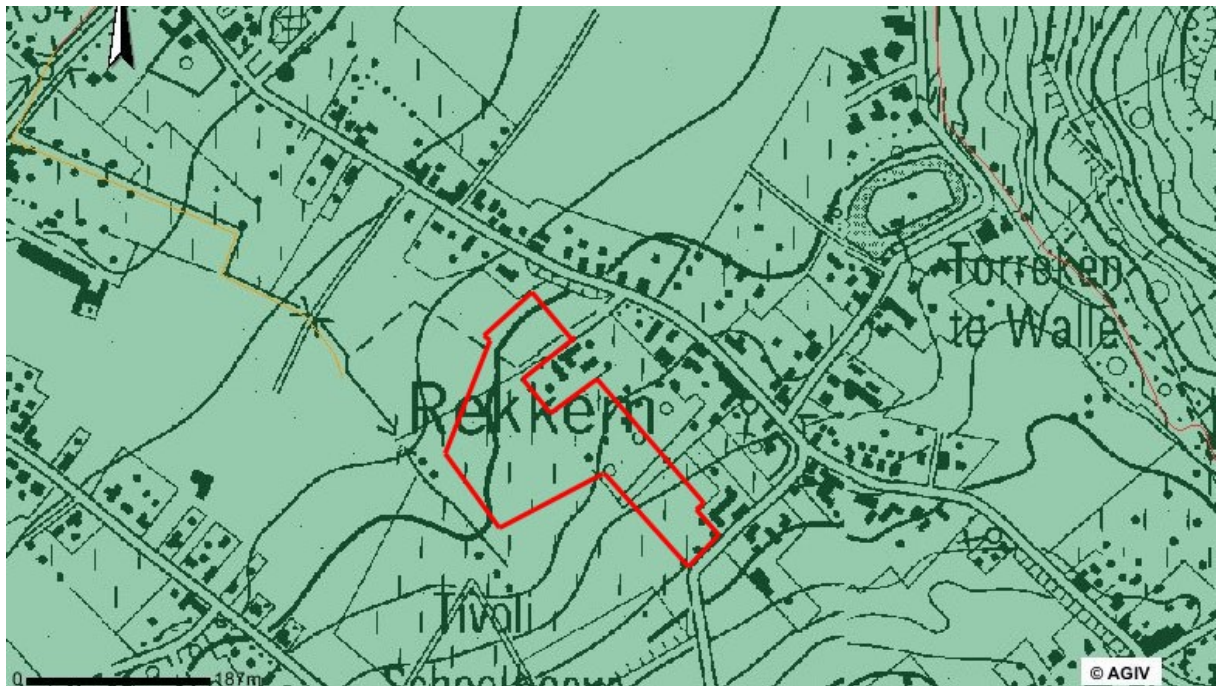

Fig. 5: Hydrografie (<http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/vha>)

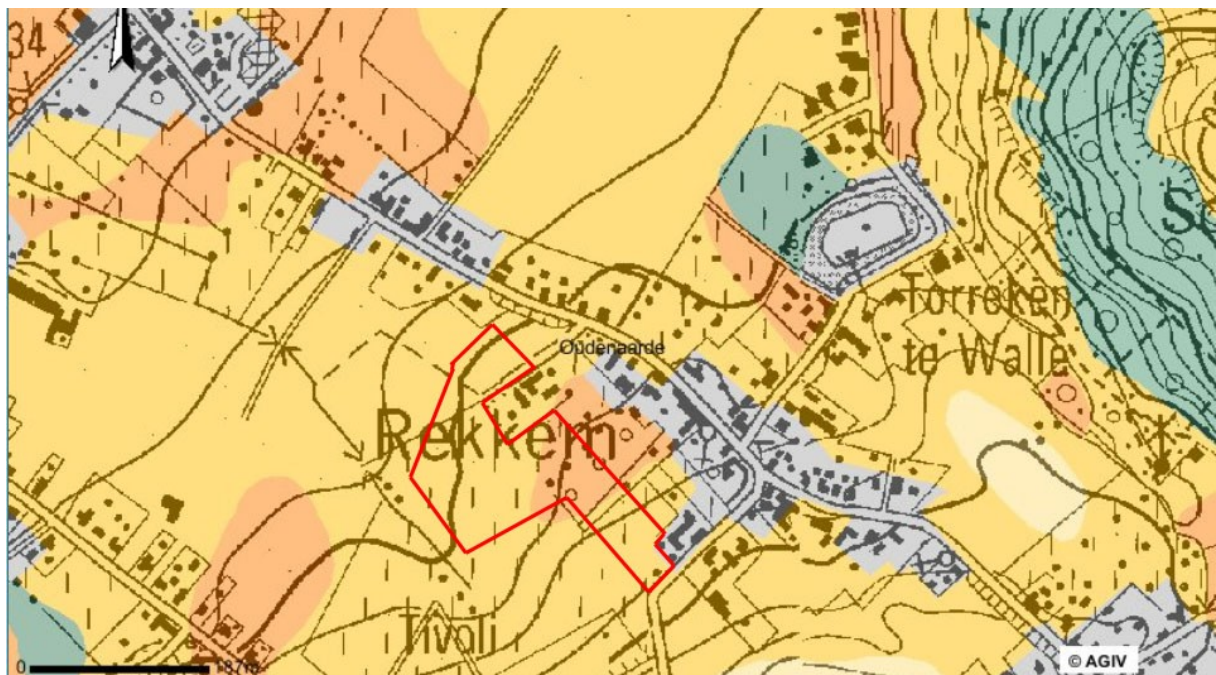

Fig. 6: Bodemkaart (<http://www.agiv.be>)

4.1.3 Bodem

Het gebied is gelegen in het westelijk deel van het lemig Leie-Schelde interfluvium. De geologische ondergrond van het terrein bestaat uit het Lid van Moen (KoMo), gekenmerkt door grijze klei tot silt, kleihoudend, kleilagen en *Nummulites planulatus*.¹

De bodem is op de bodemkaart grotendeels weergegeven als een matig natte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont (Ldc, geel). Centraal in het oosten van het

¹ <http://dov.vlaanderen.be>

gebied is dan weer een natte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizon (Lhc, oranje) aangegeven (Fig. 11). Dit is op de plaats waar het landschap ligt afhelt, ten opzichte van het omringende terrein. De vaststellingen op het terrein bevestigen de matig natte tot natte eigenschappen van de bodem, maar lijken bovendien te wijzen op een grotere leemfractie dan aangegeven door de bodemkaart.

Het archeologisch niveau bevindt zich tussen circa 40 en 70 cm onder het maaiveld, tussen 19,88 en 27,04 m TAW. De bodemopbouw bestaat over het volledige terrein uit een A-horizont, die ligt op de C-horizont (Fig. 8). In het oosten, ter hoogte van werkput 4, werd wel nog een oudere A-horizont geregistreerd tussen de A-horizont en de C-horizont (Fig. 7).

Fig. 8: WP2 PR1

Fig. 7: WP4 PR1

Fig. 9: WP20 PR1

Fig. 10: WP10 PR1

Ter hoogte van werkputten 10-13, 17-20 en 28-29 werd in de bodemprofielen de aanwezigheid van de geologisch ondergrond op geringe diepte vastgesteld (Fig. 10). Dit was bovendien sterk uitgesproken centraal in het zuiden van het onderzoeksgebied, waar zelfs kon vastgesteld worden dat de geologische ondergrond er dagzoomt onder de teelaarde en bijgevolg aangesneden werd bij de aanleg van de werkputten.

4.2 Beschrijving gekende waarden

4.2.1 Historische gegevens

Het Germaanse toponiem Oudenaarde ("oude weide"), werd voor het eerst vermeld in 1038. Oudenaarde zou ontstaan zijn na de teloorgang ca. 1050 van de vroeg-middeleeuwse portus van Ename als een nieuwe nederzetting stroomopwaarts aan de Schelde. De gunstige ligging aan de

Schelde stimuleerde de handelsactiviteit en de ontwikkeling van een nederzetting op beide oevers tot een stedelijk gebied.² In de vroege middeleeuwen maakte Ename deel uit van een groot domein, de villa "Ehinham" waarvan de zetel gelegen was te Nederename nabij de Sint-Vedastuskerk, de oudste kerk van het domein. De vroegste bekende vermelding dateert uit het einde van de 9de eeuw.

Na de annexatie in 925 van Lotharingen bij het Duitse rijk, werd de Schelde de grens tussen Frankrijk en het Duitse rijk. Deze rijksgrens groeide steeds meer uit tot een conflictzone, mede door de expansiedrang van de Vlaamse graaf. Om het hoofd te bieden aan militaire acties vanuit Frankrijk en Vlaanderen van over de Schelde richtte de Duitse keizer Otto II aan de rijksgrens drie markgraafschappen op: Antwerpen, Valenciennes en tussen beide Ename, en voorzag hen van een versterkte burcht. Bij de burcht ontwikkelde zich een belangrijke portus of handelsnederzetting. De bloei van deze pre-stedelijke nederzetting werd gestimuleerd door het tolrecht op de Schelde, de aanwezigheid van een markt en een haven. Het belang van de portus blijkt ook uit de oprichting van nog eens twee kerken naast de burchtkapel, namelijk de Sint-Salvatorskerk en de Sint-Laurentiuskerk. Boudewijn V, graaf van Vlaanderen, nam in 1033 de burcht van Ename in.

Fig. 11: Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (<http://www.ngi.be>)

Het reeds bestaande Oudenaarde nam de commerciële rol van Ename over. In het kader van een demilitarisatie van het gebied schonk de graaf van Vlaanderen het territorium van de burcht weg voor de stichting van een benedictijnerabdij (1063-1070). Het klooster installeerde zich aanvankelijk in de overgebleven burchtgebouwen, maar kort nadien trokken ze tegen de Sint-Salvatorskerk een nieuwe abdij op.³

In 1667 viel Lodewijk XIV Vlaanderen binnen. Ook na het verdrag van Aken in 1668 behield Frankrijk Oudenaarde. In 1683 brak de oorlog tussen Spanje en Lodewijk XIV terug uit. Tijdens de beschietingen en de bombardementen van de Franse troepen van Lodewijk XIV onder leiding van generaal d'Humieres in maart 1684 werd de stad ernstig getroffen. Meer dan de helft van de

² <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/21247>

³ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/21251>

huizen en kerken werd in de as gelegd. In 1745 werd onder de Franse bezetting opnieuw een belangrijk deel van het patrimonium vernield.⁴

Het onderzoeksgebied bevindt zich ten oosten van de historische kern van Oudenaarde en ten zuiden van de historische kern van Ename (zie ook Fig. 11).

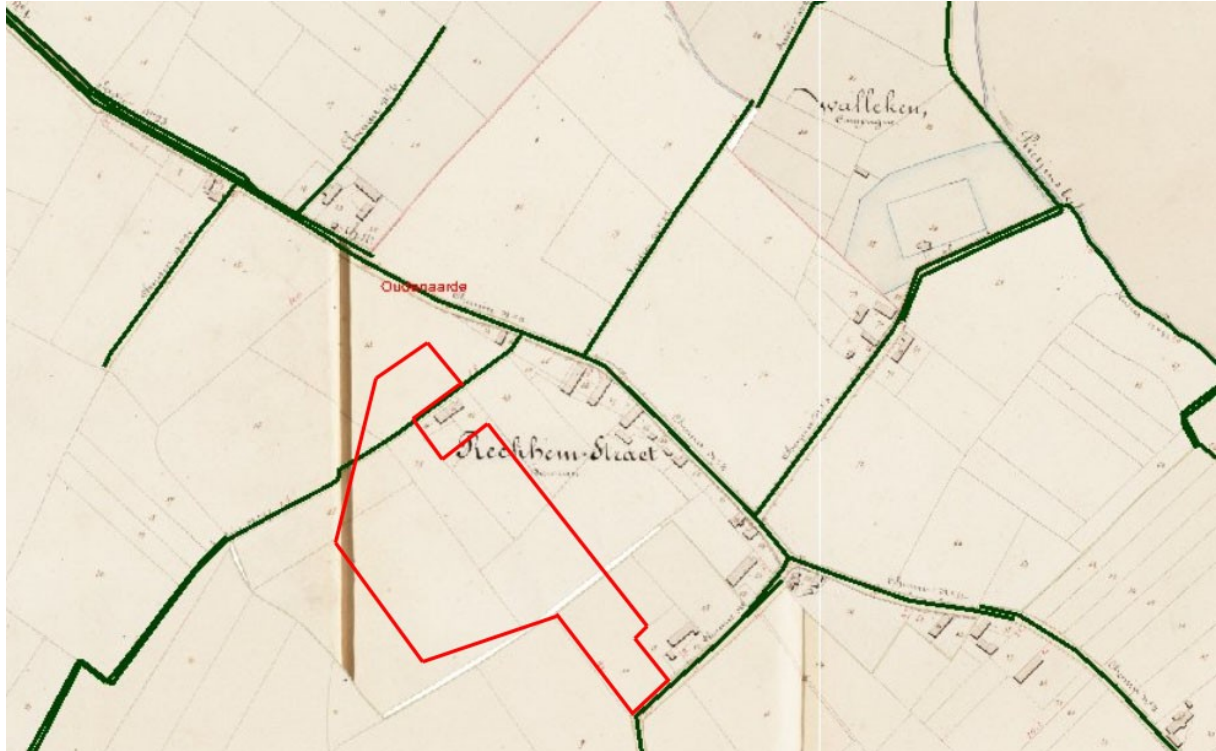

Fig. 12: Atlas der Buurtwegen (<http://www.gisoost.be/ATLASBW/>)

Op de kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgenomen op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778), kan gezien worden dat het projectgebied gelegen is in landbouwgebied (Fig. 11). De Rekkemstraat is duidelijk herkenbaar. Op de Atlas der Buurtwegen uit circa 1841 is eveneens geen bebouwing binnen het onderzoeksgebied te zien (Fig. 12). Dit is wel het geval voor de onmiddellijke omgeving van het onderzoeksgebied.

4.2.2 Archeologische voorkennis

Nabij het projectgebied zijn volgens de Centrale Archeologische Inventaris (Fig. 13) enkele archeologische waarden aanwezig:

- CAI 508235: Ename, Hongerije: één silex en vier fragmenten grijs laatmiddeleeuws aardewerk.
- CAI 500226: Volkegem, Kerkhof: aardewerk en bouw materiaal uit de Romeinse periode (vermoedelijk aanwijzing voor de aanwezigheid van een Romeinse villa) en een site met walgracht uit de volle middeleeuwen.
- CAI 500231: Volkegem, Tivoli: vondstenconcentratie vermoedelijk afkomstig van een Romeinse villa.
- CAI 500232: Volkegem, Dolage: vondstenconcentratie bouw materiaal Romeinse periode.

⁴ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/21247>

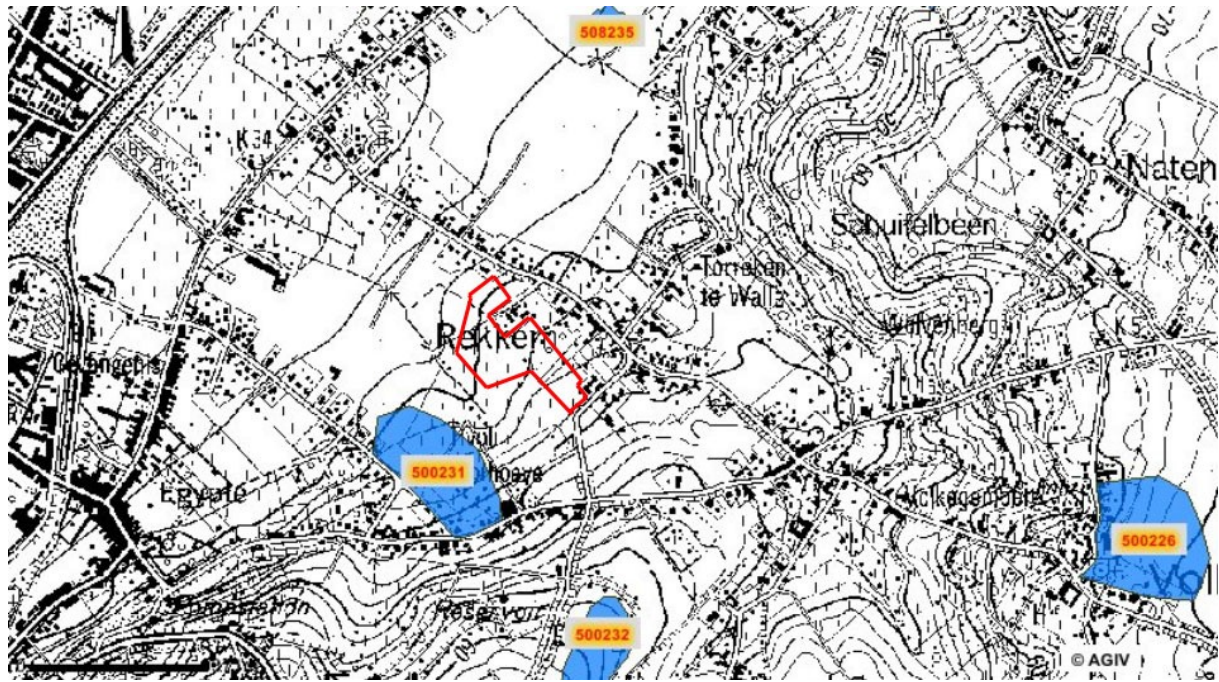

Fig. 13: Overzichtskaart CAI

De landschappelijke situering van het onderzoeksgebied toont aan dat het onderzoeksgebied gelegen is op hoger gelegen vruchtbare gronden nabij een riviervallei. Dit was in het verleden erg gewild voor de vestiging van nederzettingen. Het hoge archeologische potentieel van het terrein wordt tevens bevestigd door de diverse gekende archeologische vindplaatsen. Het gaat voornamelijk om Romeins vondstmateriaal, waaronder bouw materiaal, wat lijkt te wijzen op de aanwezigheid van een Romeinse landelijke nederzetting, vlak bij het onderzoeksgebied (CAI 500231). Gelijkaardig vondstmateriaal werd ook aangetroffen op een vindplaats op ongeveer 700 m ten zuidoosten van het onderzoeksgebied (CAI 500232).

5 Resultaten terreinonderzoek

5.1 Toegepaste methoden & technieken

De totale af te graven oppervlakte bedroeg minstens 12,5 % van het te prospecteren terrein, respectievelijk 10 % door middel van proefsleuven en 2,5 % door middel van kijkvensters en/of dwarssleuven. De bovengrond werd verwijderd tot op het archeologisch leesbare niveau, bepaald door de leidinggevende archeoloog.

Tijdens het onderzoek werd de methode van continue sleuven gebruikt:

- parallelle proefsleuven ononderbroken over het volledige terrein;
- de afstand tussen de proefsleuven bedroeg niet meer dan 15 m (van middenpunt tot middenpunt);
- de minimale breedte van een sleuf was één graafbak breed, in dit geval 2 m.

Alle sporen, werkputten en minstens één representatief bodemprofiel per werkput werden fotografisch vastgelegd. De profielen werden zo gekozen dat een overzicht verkregen werd van de bodemopbouw van het volledige onderzoeksgebied. Daarnaast werden alle hoofdmeetpunten, proefsleuven, vlakken, profielen, sporen en aanlegvondsten topografisch ingemeten.

Het projectgebied omvat een oppervlakte van circa 3,3 ha (of 33222 m²), en geeft volgende getallen als resultaat:

- ◆ Onderzoekbare zone: 33222 m²
 - Te onderzoeken zone door middel van proefsleuven = 10 % of 3322 m²
 - Te onderzoeken zone door middel van kijkvensters en dwarssleuven = 2,5 % of 830 m²
- ◆ Onderzochte oppervlakte:
 - Aantal aangelegde werkputten: 29 = 4667 m²
 - Aantal aangelegde kijkvensters en dwarssleuven: 5 = 946 m²

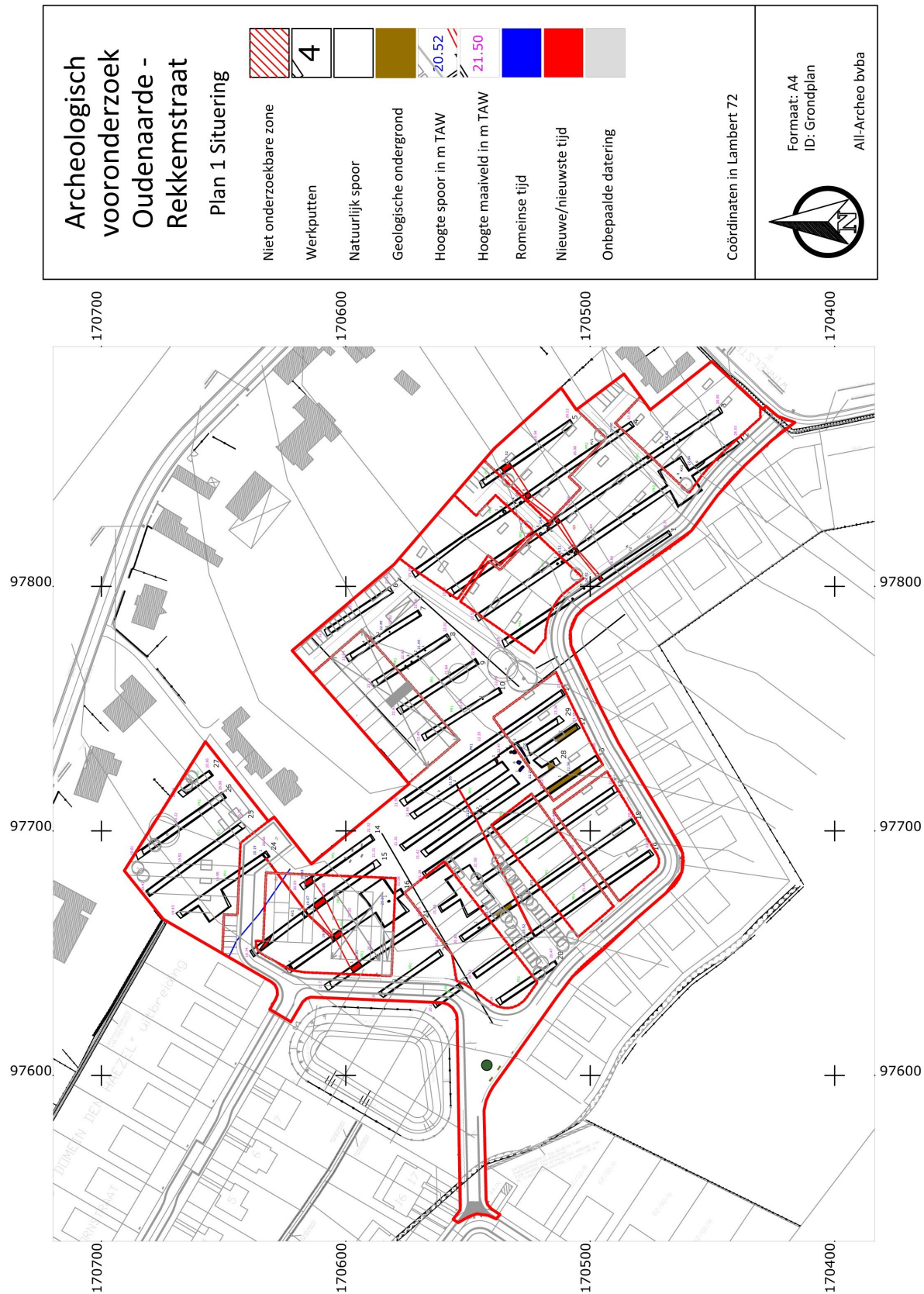

Fig. 14: Situering op ontwerpplan

5.2 Bespreking sporen

Brandrestengraven

Centraal in het onderzoeksgebied werden drie brandrestengraven aangetroffen, met name in het kijkvenster ter hoogte van werkput 12. Het betreft de sporen WP12S1 (Fig. 26), WP12S3 en WP12S6 (Fig. 16). Om na te gaan of zich daarrond nog andere brandrestengraven of gerelateerde sporen bevonden, werden tussen de aangelegde werkputten nog bijkomende werkputten aangelegd. Deze leverden nog twee paalsporen en een kuil op (zie verder). De sporen hebben een bruinzwarte gevlekte vulling en zijn afgerond rechthoekig van vorm. Hun breedte varieert van 88 cm tot 1,17 m en de lengte gaat van 1,39 m tot 2,52 m.

Spoornummer	Afmetingen	Oriëntatie	Bot aanwezig	Monstername houtskool
WP12S1	2,52 x 0,88 m	NW-ZO	Nee	HK002
WP12S3	1,72 x 1,17 m	NW-ZO	Nee	HK001
WP12S6	1,39 x 1,16 m	NO-ZW	Nee	

Een coupe op WP12S3 bevestigde de aard van deze sporen als brandrestengraven (Fig. 17), hoewel in geen van de drie sporen die gedetermineerd worden als brandrestengraf, bot aangetroffen werd. Mogelijk is het ontbreken van bot in de vulling van de sporen te wijten aan de eigenschappen van de bodem, waarin bot niet tot slecht bewaard blijft.

Fig. 15: WP12 S1

Fig. 16: WP12 S6

Fig. 17: WP12 S3

Fig. 18: Selectie vondsten WP12S3

De vulling van WP12S3 bestaat onderaan uit een donkerzwart houtskoolrijk pakket met daarboven een pakket versmeten moederbodem en daarboven nog een homogene bruine inzakkingslens. Een houtskoolstaal werd ingezameld van het houtskoolrijke pakket. Het spoor kende een maximale bewaarde diepte van 45 cm. In tegenstelling tot WP12S3 toonde een boring in WP12S1 dat deze laatste slechts een maximale bewaarde diepte van 13 cm heeft.

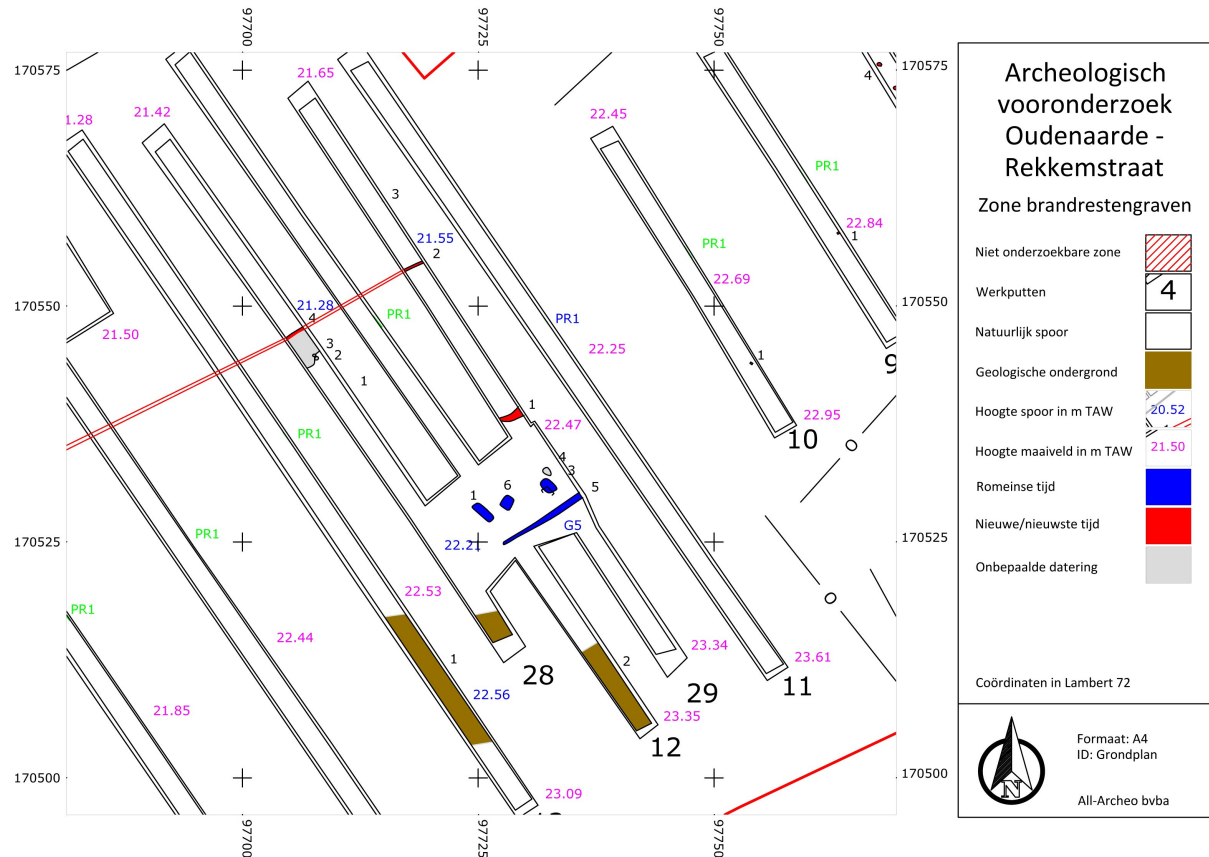
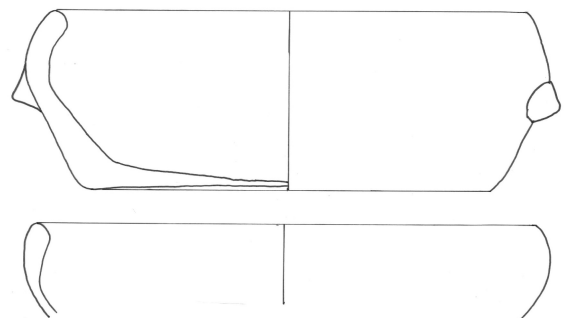

Fig. 19: Detail zone met brandrestengraven

In de houtskoolrijke vulling van WP12S3 werden verschillende fragmenten aardewerk aangetroffen. Het betreft handgevormd aardewerk, met een dikte tussen 0,6 en 1,1 cm en een organische magering. In totaal werden zeven randfragmenten, vijf bodemfragmenten en 12 wandfragmenten ingezameld. De scherven lijken secundair verbrand.

Drie randfragmenten, vijf bodemfragmenten en zeven wandfragmenten handgevormd aardewerk en bevatten twee horizontaal aangebrachte langwerpige knobbeloren, wat wel vaker voorkomt op 'Vlaams-Romeins' aardewerk (Fig. 18).⁵ Vermoedelijk gaat het om een bord met een iets verdikte, naar binnen staande rand, gemaakt van een roodachtig ruw baksel (Vanvinckenroye 563). Deze vorm wordt gedateerd in het laatste kwart van de 2de eeuw na Chr.⁶ Daarnaast werd nog een randfragment van een tweede, gelijkaardige recipiënt aangetroffen.

Afbeelding 1: Vondsten uit brandrestengraf WP12S3 (schaal 1:3)

⁵ Van den Broeke 2012, 101

⁶ Hiddink 2011, 113

De aangetroffen brandrestengraven sluiten aan bij eerdere vondsten van dergelijke graven, met hun vorm die afgerond rechthoekig en vierkant is, en hun afmetingen. Ook de typische gelaagdheid van de sporen is kenmerkend voor brandrestengraven. Doorgaans komen brandrestengraven echter voor als individuele geïsoleerde bijzettingen, of veldgraven.⁷ Hier is dan ook het voorkomen van drie brandrestengraven die bij elkaar gelegen zijn opmerkelijk. De aanwezigheid van twee brandrestengraven die vlak bij elkaar gelegen zijn, werd bijvoorbeeld ook opgemerkt tijdens een onderzoek in Oekene.⁸

Binnen het onderzoeksterrein werden nauwelijks resten aangetroffen die lijken te wijzen op bewoning die gelijktijdig kan zijn met de aangetroffen brandrestengraven. Het is dan ook mogelijk dat de graven eerder in verband te brengen zijn met de vermoedelijk resten van Romeinse bewoning net ten zuiden van het onderzoeksgebied (CAI 500231).

Fig. 20: WP16 S3 (G1)

Fig. 21: WP21 S1 (G2)

Fig. 22: WP1 S1 (G3)

Fig. 23: WP19 S1 (G4)

Greppels

Er werden in totaal vijf greppelstructuren (G1 tot en met G5) aangetroffen, waarbij de greppels over meerdere sleuven gevolgd konden worden. G1 bestaat uit de sporen WP24S1, WP15S3 en WP16S3. G2 omvat de sporen WP14S1, WP15S4, WP16S2 en WP21S1. G3 bestaat uit de sporen WP1S1, WP2S6, WP3S5, WP4S6 en WP5S1. G4 omvat de sporen WP19S1, WP28S4 en WP29S2. G5 bestaat tot slot nog uit WP12S5.

⁷ Messiaen *et al.* 2012, 74

⁸ Messiaen *et al.* 2012, 73

Vier daarvan zijn te dateren in de nieuwe tot nieuwste tijd (G1 tot en met G4, Fig. 20, Fig. 21, Fig. 22, Fig. 23). Ze hebben een noordoost-zuidwest oriëntatie en komen overeen met de perceelsgrenzen die te zien zijn op de kabinetskaart. Een vondst van een wandfragmenten industrieel wit aardewerk in WP1S1 (G3), bevestigt de datering in de nieuwste tijd van G3.

G1 en G2 hebben een bruine tot grijsbruine gevlekte vulling, G3 is homogeen bruin van kleur en G4 heeft een homogene lichtgrijze vulling. De breedte van G4 komt overeen met die van G1, die varieert tussen 40 en 80 cm. Dit is beduidend smaller dan G2 en G3, waarvan de breedte varieert tussen 90 cm en 5,5 m.

Centraal binnen het onderzoeksgebied, ter hoogte van de brandrestengraven in het kijkvenster van werkput 12, werd een greppel aangetroffen, die op basis van vondstenmateriaal mogelijk ouder is dan de nieuwe of nieuwste tijd (G5, Fig. 24). De greppel bevindt zich ten zuidoosten van de brandrestengraven, heeft een noordoost-zuidwest oriëntatie, net zoals de voorgaande greppelstructuren, en een gemiddelde breedte van 70 cm. De greppel heeft een bruینگrijze gevlekte vulling, waarin een wandfragment handgevormd aardewerk werd aangetroffen.

Fig. 24: WP12 S5

Fig. 26: WP2 S1 S2

Fig. 25: WP3 S6 en S7

Kuilen

Verspreid over het terrein werden nog verschillende sporen aangetroffen, die beschouwd kunnen worden als kuilen. Hun vulling is meestal grijsbruin of grijsgeel gevlekt. Hun vorm is enerzijds rechthoekig tot vierkant (Fig. 27) of anderzijds ovaal tot rond (Fig. 15), en soms eerder onregelmatig (Fig. 25) te noemen. De lengte van de kuilen varieert doorgaans van 0,50 m tot 1,30 m.

Het vondstenmateriaal uit de kuilen bestaat uit een wandfragment industrieel wit aardewerk uit WP3S6 en een bodemfragment van een industrieel vervaardigd kleurloos drinkglas, afkomstig uit WP3S7 (Fig. 15). Deze vondsten wijzen alleszins op een datering in de nieuwste tijd.

De enige kuil die aangetroffen werd en mogelijk een oudere datering heeft dan de nieuwe of nieuwste tijd is WP28S1 (Fig. 27).

Deze onregelmatige kuil heeft een homogene bruine vulling en wordt doorsneden door twee paalsporen, WP28S2 en WP28S3.

Fig. 27: WP28S1-3

Fig. 28: WP7 S2

Fig. 29: WP8 S3 S4 S5

Paalsporen

Paalsporen werden aangetroffen in het zuidoosten van het terrein, in de werkputten 1-4 en centraal in het noorden van het terrein, ter hoogte van de werkputten 7-10. In deze laatste zone konden zelfs een drietal palenrijen onderscheiden worden, die vermoedelijk afkomstig zijn van afsluitingen, gezien het gebruik van het grootste deel van het onderzoeksgebied als weiland.

De duidelijk afgelijnde paalsporen lijken van eerder recente aard te zijn. De paalsporen zijn overwegend ovaal tot rond (Fig. 28) of zijn vierkant (Fig. 29) van vorm en hebben een grijsbruin gevlekte tot homogeen grijze vulling. De afmetingen variëren van circa 20 cm tot 50 cm in doorsnede. Er werden verder geen structuren onderscheiden.

Fig. 30: Detail WP28S2-3

De enige paalsporen die mogelijk een oudere datering hebben dan de nieuwe of nieuwste tijd, zijn WP28S2 en WP28S3 (Fig. 30), die zich niet ver van de brandrestengraven in werkput 12

bevinden. Het gaat om ronde paalsporen met een homogene lichtgrijze vulling voor WP28S2 en een donkere grijszwarte gevlekte vulling voor WP28S3.

5.3 Afgebakende sites

Op basis van de resultaten van het terreinonderzoek, wordt een site afgebakend. Deze omvat de zone rondom de drie brandrestengraven, de vlakbij gelegen greppelstructuur (G5) en een concentratie aan sporen met een kuil en twee paalsporen in werkput 28. De brandrestengraven zijn op basis van vondstmateriaal te dateren in de Romeinse tijd.

Op de rest van het terrein werden geen sporen aangetroffen die aan de eerstvermelde sporen gerelateerd kunnen worden. Het gaat om diverse greppels, kuilen en paalsporen, die in de nieuwe of nieuwste tijd te dateren zijn en vermoedelijk voornamelijk gezien moeten worden in het licht van perceelsgrenzen. Het is echter wel mogelijk dat de Romeinse resten in verband staan met de aanwijzingen voor Romeinse bewoningsresten die zich net ten zuiden van het onderzoeksgebied bevinden.

5.4 Besluit

Het archeologisch vooronderzoek toont de aanwezigheid aan van menselijke activiteiten in het verleden. De aangetroffen sporen kunnen enerzijds grotendeels gedateerd worden in de nieuwe en nieuwste tijd, en omvatten dan in hoofdzaak greppels, kuilen en paalsporen. Toch werd centraal binnen het terrein ook enkele brandrestengraven aangetroffen, die gedateerd lijken te kunnen worden in de Romeinse tijd. Daarrond bevinden zich nog een greppel, een kuil en twee paalsporen, die mogelijk in relatie staan met de brandrestengraven.

6 Waardering

6.1 Zone Romeinse brandrestengraven

Beleving

Belevingswaarde in functie van schoonheid en herinneringswaarde is niet van toepassing.

Fysieke kwaliteit

De gaafheid van het aanwezige bodemarchief lijkt grotendeels goed bewaard te zijn. Toch wijst het dagzomen van de onderliggende geologische laag centraal binnen het onderzoeksgebied mogelijk op erosie in deze zone.

Inhoudelijke kwaliteit

Het aantreffen van brandrestengraven wijst duidelijk op Romeinse menselijke activiteit in het onderzoeksgebied. Het voorkomen van drie gegroepeerde brandrestengraven is opmerkelijk, gezien brandrestengraven meestal geïsoleerd voorkomen (zie hoger).

Ten zuiden en zuidoosten van de site, werden reeds drie sites aangetroffen met vondstenmateriaal en bouwsporen uit de Romeinse periode, waardoor het aantreffen van Romeinse resten niet geheel onverwacht is. Het lijkt er verder op te wijzen dat de brandrestengraven deel uitmaken van een diverse resten uit dezelfde periode, die zich uitstrekken over een groter gebied.

De vraag kan dan ook gesteld worden wat de relatie is tussen de vastgestelde brandrestengraven en de aanwijzingen voor Romeinse bewoning net ten zuiden van het onderzoeksgebied (CAI 500231)? Bovendien werden in de nabije omgeving van de brandrestengraven nog een greppel, een kuil en twee paalsporen aangetroffen tijdens het archeologisch vooronderzoek. Ook hier kan de vraag gesteld worden wat de relatie is van deze resten ten opzichte van de brandrestengraven?

6.2 Overige deel van het terrein

Beleving

Belevingswaarde in functie van schoonheid en herinneringswaarde is niet van toepassing.

Fysieke kwaliteit

De gaafheid van het aanwezige bodemarchief lijkt grotendeels goed bewaard te zijn. Toch wijst het dagzomen van de onderliggende geologische laag centraal binnen het onderzoeksgebied mogelijk op erosie in deze zone.

Inhoudelijke kwaliteit

De aangetroffen sporen kunnen enerzijds grotendeels gedateerd worden in de nieuwe en nieuwste tijd, en omvatten dan in hoofdzaak greppels, kuilen en paalsporen. Hun inhoudelijke kwaliteit is vanuit archeologisch oogpunt eerder beperkt te noemen.

Het archeologisch onderzoek van het terrein heeft echter wel een inhoudelijke kwaliteit in de zin dat het informatie bijdraagt aan de landschapsarcheologie, en verder ook aan een holistische 'culturele biografie' van het landschap. Dit is interessant om de aard, verspreiding en 'kwaliteit' van het archeologisch erfgoed te kunnen inschatten.⁹

⁹ http://www.onderzoeksbalans.be/onderzoeksbalans/archeologie/methoden_en_technieken/terreinevaluatie/inleiding

7 Analyse van de geplande situatie: effecten

Door middel van een analyse van de geplande situatie wordt onderzocht op welke wijze en in welke mate de effecten, zijnde de geplande ingreep in de bodem, de aanwezige archeologische waarden zal beïnvloeden. Dit maakt mogelijk om voor de verschillende effecten, adviezen op te stellen.

Fysieke aantasting van archeologische waarden

De aanleg van de verkaveling noodzaakt een aantal bodemingrepen die tot op zekere diepte het bodemarchief volledig zullen vergraven.

Aantasting ensemblewaarde van archeologische waarden

De ensemblewaarde van de archeologische waarden is goed bewaard. De geplande bodemingreep zal de ensemblewaarde sterk aantasten.

Degradatie van archeologische waarden

De bewaringstoestand van het bodemarchief en de archeologische waarden die zich daarin bevinden, lijkt goed te zijn, hoewel er centraal op het terrein ook aanwijzingen lijken te zijn voor erosie. De geplande bodemingreep zal niettemin de verdere degradatie van de archeologische waarden tot gevolg hebben.

Deformatie van archeologische waarden

Als gevolg van de druk uitgeoefend door de in te planten gebouwen, zal ook een deel van de onderliggende bodem die niet onmiddellijk fysiek aangetast is, gecompacteerd worden. Ook de zware werfmachines zullen de bodem enigszins verstoren in de zones die niet onmiddellijk fysiek worden aangetast.

8 Aanbevelingen

8.1 Adviezen

Op basis van de waardering van de aangetroffen archeologische sporen, structuren en site en een analyse van het geplande grondverzet, worden voor het onderzoeksgebied de volgende opties overwogen:

Centraal op het terrein werden drie brandrestengraven aangetroffen, die op basis van het vondstenmateriaal te dateren zijn in de Romeinse tijd. Daarrond bevinden zich nog een greppel, een kuil en twee paalsporen, waarvan de vraag gesteld kan worden of ze in relatie staan tot de aanwezige brandrestengraven. Daarom worden deze mee opgenomen in de voorgestelde opgravingszone.

Omwille van de inhoudelijke kwaliteit en de goede bewaringstoestand van de sporen is een eerste optie de bewaring van de archeologische resten *in situ*. Gezien de plannen voor de aanleg van de verkaveling is dit echter niet haalbaar.

Gezien het ontbreken van verdere relevante sporen en vondstenmateriaal in de ruimere omgeving van de brandrestengraven, wordt voorgesteld deze beperkte zone door middel van een kleinschalige opgraving verder te onderzoeken. Het areaal dat wordt voorgesteld, beslaat een oppervlakte van circa 1260 m². Daarbij is de zone waar de geologische ondergrond dagzoomt niet meegenomen in de afbakening, omdat verwacht wordt dat hier geen relevante archeologische sporen aanwezig zijn op basis van het proefsleuvenonderzoek of niet meer te zien zijn wegens erosie.

De aangetroffen sporen in het overige deel van het terrein kunnen enerzijds grotendeels gedateerd worden in de nieuwe en nieuwste tijd, en omvatten dan in hoofdzaak greppels, kuilen en paalsporen. Hun inhoudelijke kwaliteit is vanuit archeologisch oogpunt eerder beperkt te noemen. Daarom wordt de vrijgave van dit deel van het terrein geadviseerd.

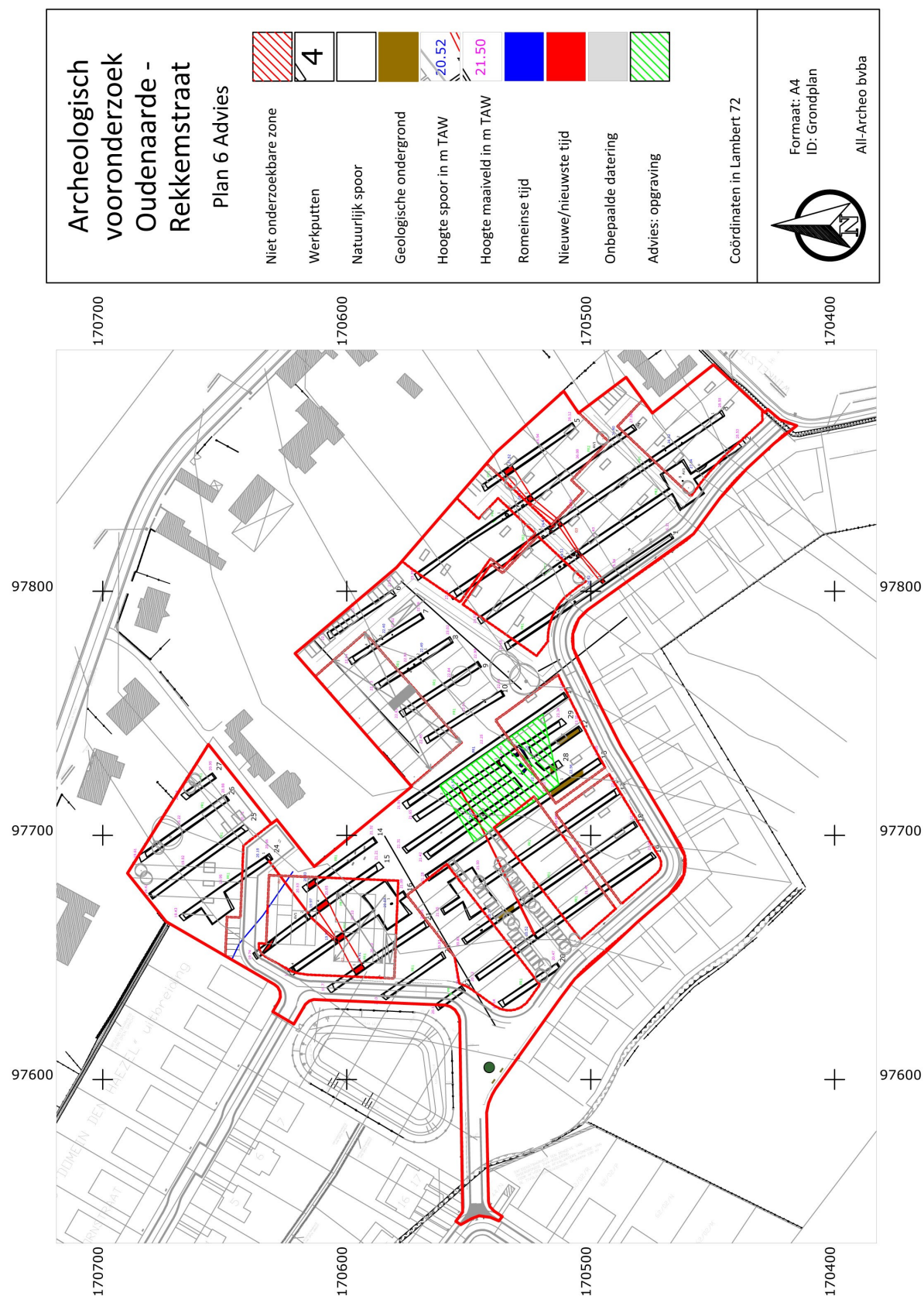

Fig. 31: Advieskaart met aanduiding van de op te graven zone (groen gearceerd)

9 Bibliografie

9.1 Publicaties

Hiddink, H., 2011: *Romeins aardewerk van de Zuid-Nederlandse Zandgronden*, Amsterdam.

Messiaen, L./J. Hoorne/P. Laloo/F. Wuyts, 2012: Gallo-Romeinse veldgraven in West-Vlaanderen. Proefsleuvencampagnes te Alveringem, Heule, Iper, Izegem en Oekene (2010-2012), *Signa* 1, 70-75.

van den Broeke, P.W., 2012: *Het handgevormde aardewerk uit de IJzertijd en de Romeinse Tijd van Oss-Ussen*, doctoraatsthesis Universiteit Leiden.

Vanvinckenroye, W., 1991: Gallo-Romeins aardewerk van Tongeren, (*Publicaties van het Provinciaal Gallo-Romeins Museum* 44), Hasselt.

9.2 Websites

Agentschap voor geografische informatie Vlaanderen (2012)
<http://geo-vlaanderen.agiv.be/>

Centraal Archeologische Inventaris (2012)
<http://cai.erfgoed.net/cai/index.php>

Databank ondergrond Vlaanderen (2012)
<http://dov.vlaanderen.be>

GIS Oost-Vlaanderen, Geografisch informatiesysteem – Provincie Oost-Vlaanderen (2012)
<http://www.gisoost.be/ATLASBW/>

Nationaal geografisch instituut (2012)
<http://www.ngi.be>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2012)
Vlaams instituut voor het Onroerend Erfgoed (VIOE)
<http://www.onderzoeksbalans.be>

10 Bijlagen

10.1 Lijst van afkortingen

CAI	Centrale Archeologische Inventaris
TAW	Tweede Algemene Waterpassing
DHM	Digitaal hoogtemodel

10.2 Glossarium

Ex situ	Tegenovergestelde van in situ.
Hydrografie	Beschrijving van de fysische eigenschappen van waterlichamen en het aangrenzende land.
In situ	Term gebruikt voor de aanduiding van archeologische resten die in dezelfde toestand worden teruggevonden als ze in het verleden door de mens zijn achtergelaten.
Off-site	Sporen die niet onmiddellijk aan een site kunnen toegewezen worden.
Onderzoeksgebied	Deel van het plangebied dat onderworpen is aan een archeologisch (voor)onderzoek.
Plangebied	Het terrein waarop een bodemverstorende activiteit wordt gepland of uitgevoerd.
Spijker	Bijgebouw dat dienst doet als opslagplaats.

10.3 Archeologische periodes

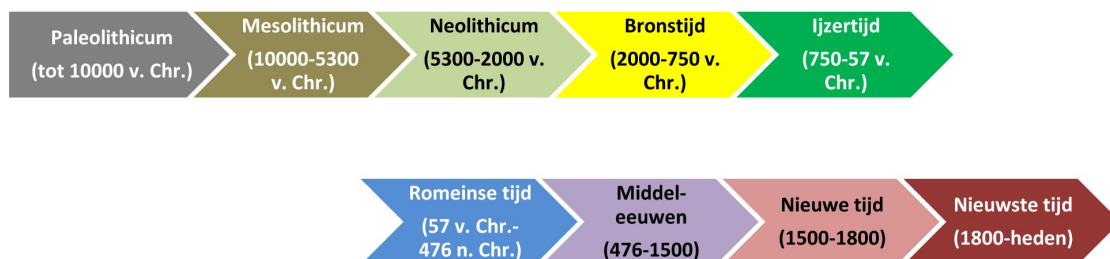

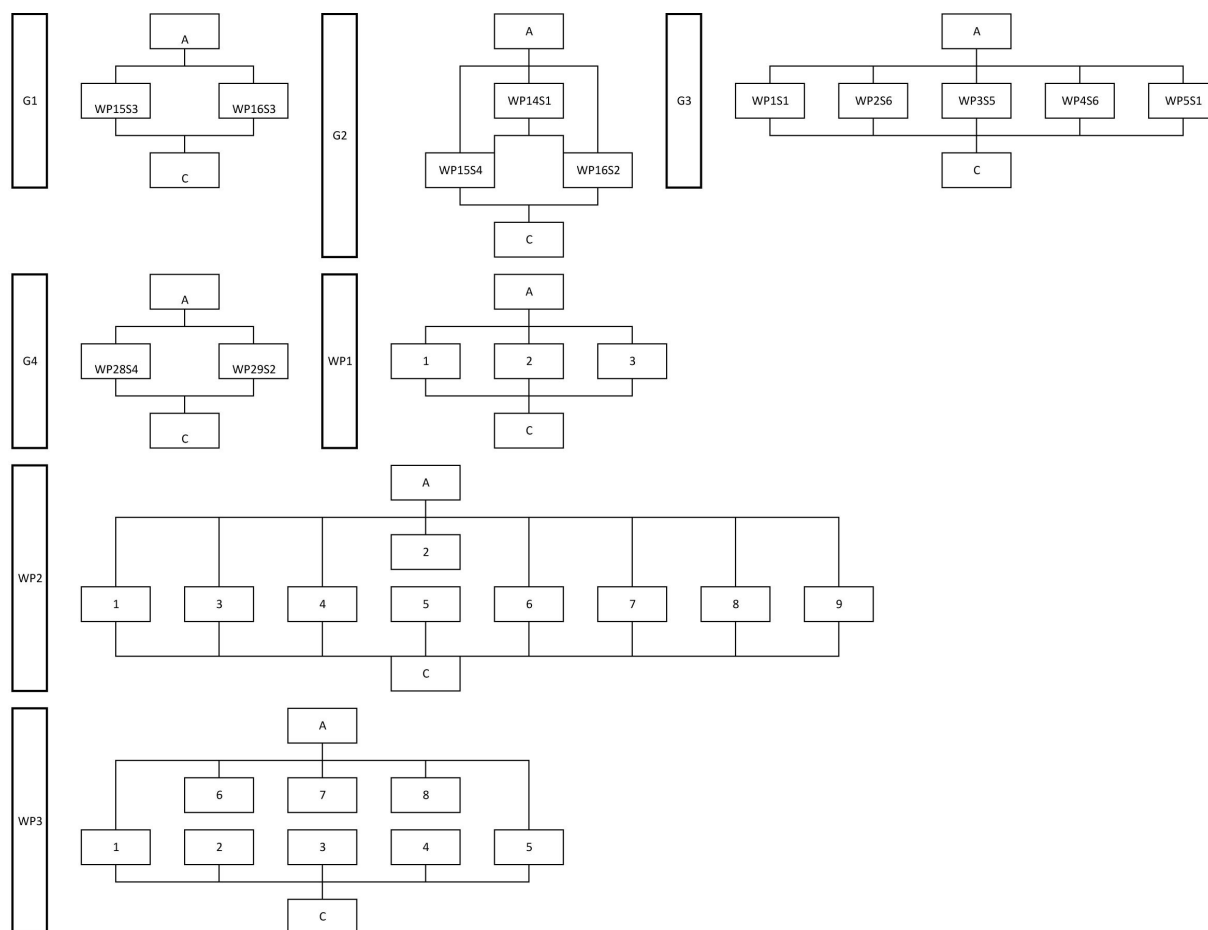
Fig. 32: Archeologische periodes

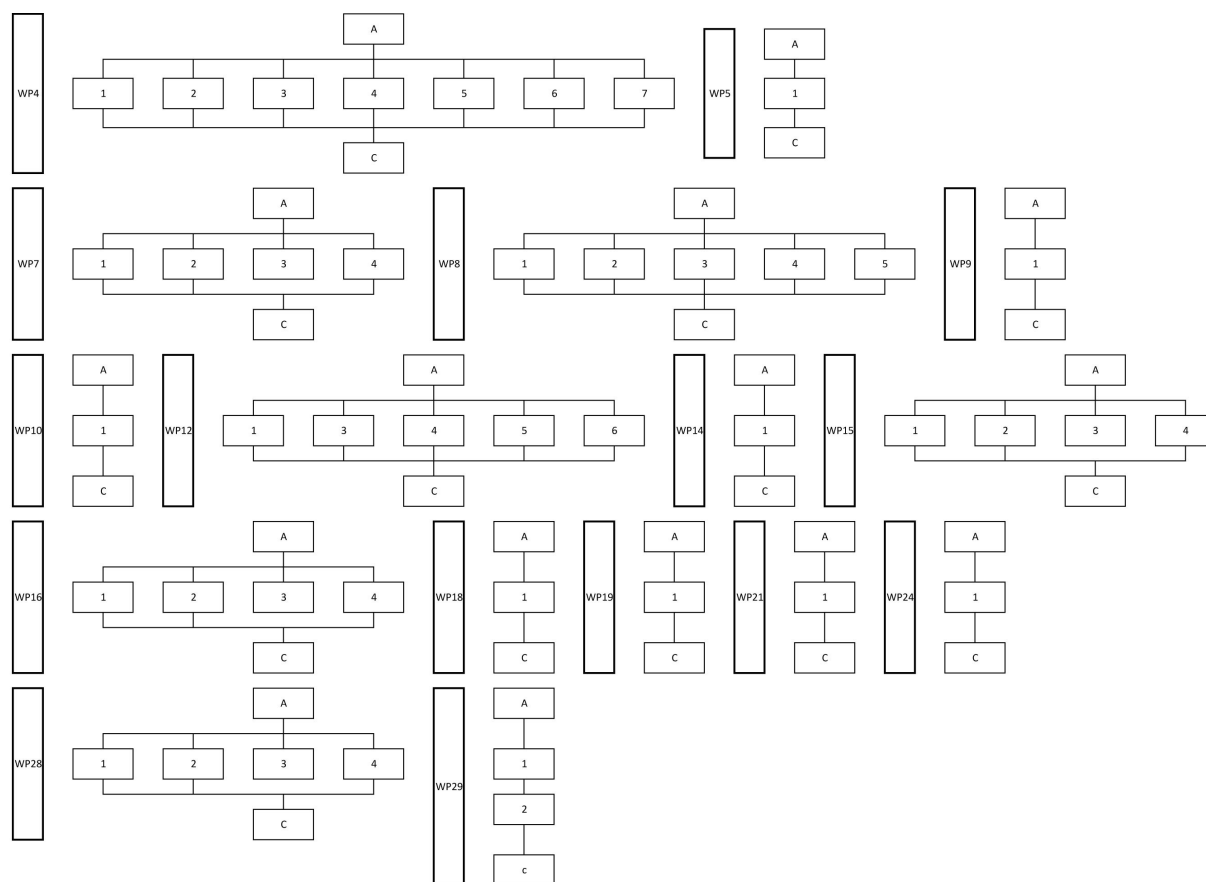
10.4 Plannen en tekeningen

Plan 1: Situering
 Plan 2: Detail
 Plan 3: Detail
 Plan 4: Detail
 Plan 5: Detail
 Plan 6: Advies

Tekening 1: Profiel- en coupetekeningen
 Tekening 2: Profiel- en coupetekeningen

10.5 Harrismatrix

10.6 Vondstenlijst

Datum	Vondstnr.	Locatie		Inzamelin gswijze	Aardewerk		Glas		Steen		Totaal aantal fragm.
		Werk put	Spoor		Vaat werk	Andere	Vaat werk	Andere	Silex	Andere	
3/12/2012	V001	1	AV1	vlak						1	1
3/12/2012	V002	1	AV2	vlak	1						1
3/12/2012	V003	1	1	vlak	2						2
3/12/2012	V004	2	AV10	vlak	1						1
3/12/2012	V005	3	AV1	vlak					1		1
3/12/2012	V006	3	6	vlak	1						1
3/12/2012	V007	3	7	vlak			1				1
3/12/2012	V008	4	AV1	vlak					1		1
3/12/2012	V009	4	6	vlak	1						1
3/12/2012	V010	8	1	vlak	1						1
5/12/2012	V011	12	3	coupe	7						7
5/12/2012	V012	12	3c	coupe	17						17
4/12/2012	V013	12	5	vlak	1						1
4/12/2012	V014	15	AV1	vlak	1						1
5/12/2012	V015	16	AV10	vlak	3						3
4/12/2012	V016	18	AV1	vlak	1						1
Totaal					37	0	1	0	2	1	41
Totaal per hoofdcategorie						37		1		3	41

10.7 Monsterlijst

Monsternr	Werkput	Spoor	Laag	Profiel	Vlak/coupe	Inzameling
HK001	12	3	c		Coupe	Handmatig
HK002	12	1	b		Vlak	Handmatig

10.8 CD-rom

Inventarislijsten van het gerecupereerde vondstenmateriaal, van de sporen met beschrijving, van alle tekeningen en van alle foto's zijn digitaal beschikbaar. Dit is tevens het geval voor het dagboek, de foto's, de plannen en tekeningen.

Archeologisch vooronderzoek Oudenaarde - Rekkemstraat

Plan 1 Situering

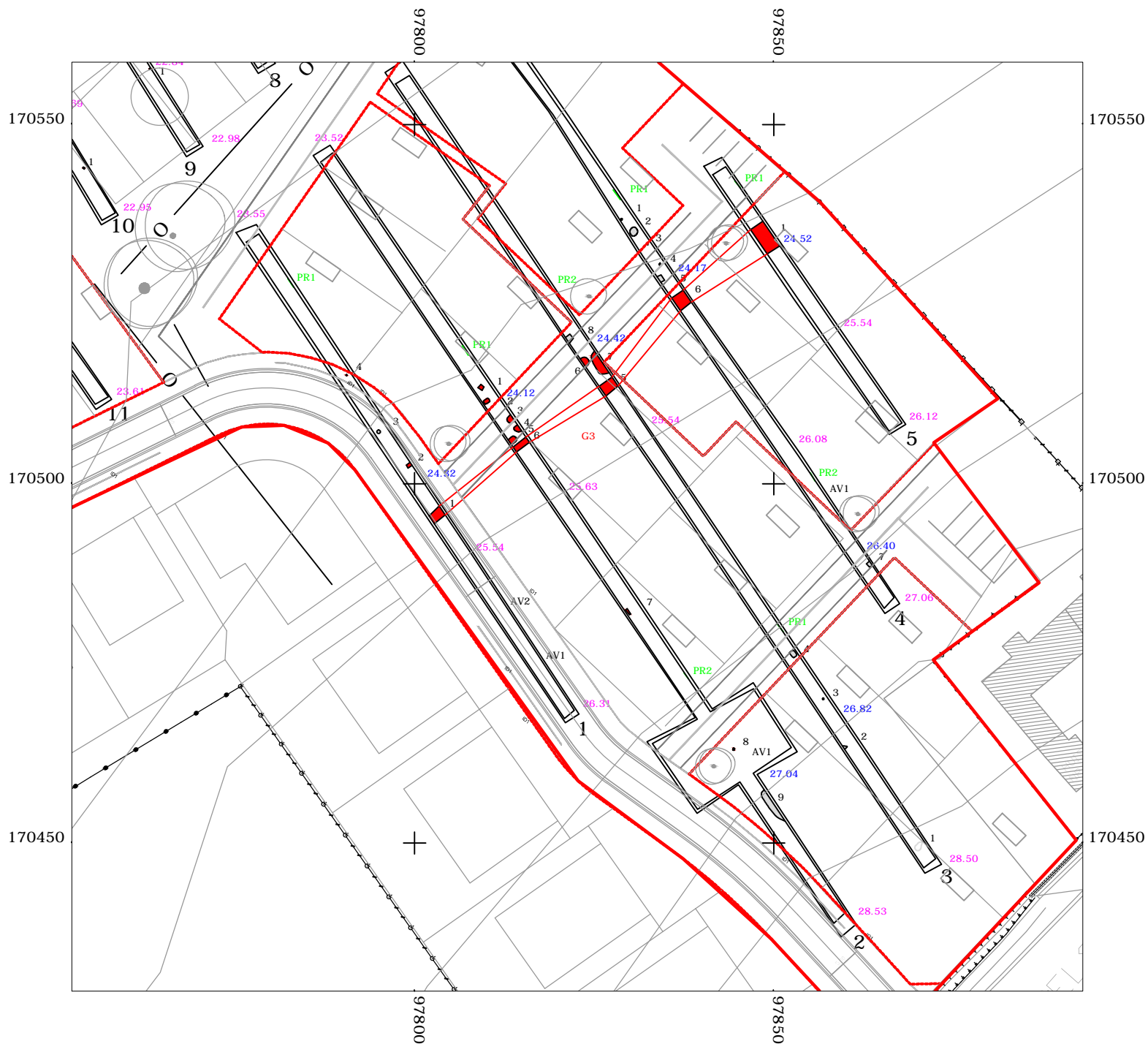
Niet onderzoekbare zone	
Werkputten	
Natuurlijk spoor	
Geologische ondergrond	
Hoogte spoor in m TAW	
Hoogte maaiveld in m TAW	
Romeinse tijd	
Nieuwe/nieuwste tijd	
Onbepaalde datering	

Coördinaten in Lambert 72

Formaat: A4
ID: Grondplan

All-Archeo bvba

Archeologisch vooronderzoek Oudenaarde - Rekkemstraat

Plan 2 Detail

Niet onderzoekbare zone	
Werkputten	
Natuurlijk spoor	
Geologische ondergrond	
Hoogte spoor in m TAW	
Hoogte maaiveld in m TAW	
Romeinse tijd	
Nieuwe/nieuwste tijd	
Onbepaalde datering	

Coördinaten in Lambert 72

Formaat: A4
ID: Grondplan

All-Archeo bvba

Archeologisch vooronderzoek Oudenaarde - Rekkemstraat

Plan 4 Detail

Niet onderzoekbare zone

Werkputten

Natuurlijk spoor

Geologische ondergrond

Hoogte spoor in m TAW

Hoogte maaiveld in m TAW

Romeinse tijd

Nieuwe/nieuwste tijd

Onbepaalde datering

Coördinaten in Lambert 72

Formaat: A4
ID: Grondplan

All-Archeo bvba

Archeologisch vooronderzoek Oudenaarde - Rekkemstraat

Plan 5 Detail

Niet onderzoekbare zone	
Werkputten	
Natuurlijk spoor	
Geologische ondergrond	
Hoogte spoor in m TAW	
Hoogte maaiveld in m TAW	
Romeinse tijd	
Nieuwe/nieuwste tijd	
Onbepaalde datering	

Coördinaten in Lambert 72

Formaat: A4
ID: Grondplan

All-Archeo bvba

Archeologisch vooronderzoek Oudenaarde - Rekkemstraat

Plan 6 Advies

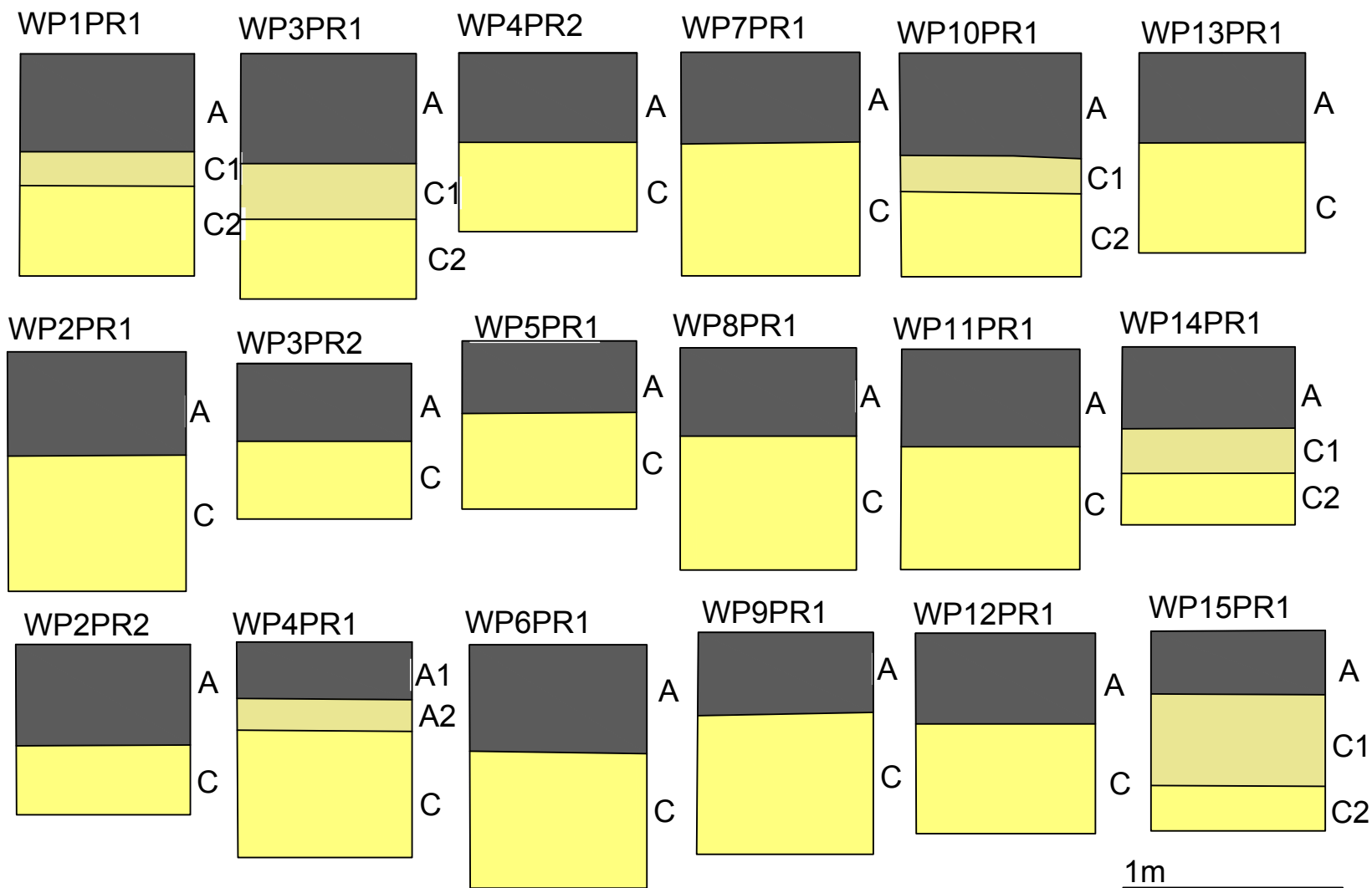
Niet onderzoekbare zone	
Werkputten	
Natuurlijk spoor	
Geologische ondergrond	
Hoogte spoor in m TAW	
Hoogte maaiveld in m TAW	
Romeinse tijd	
Nieuwe/nieuwste tijd	
Onbepaalde datering	
Advies: opgraving	

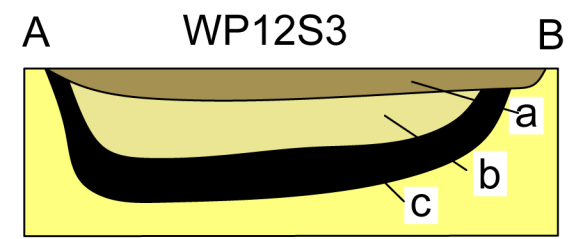
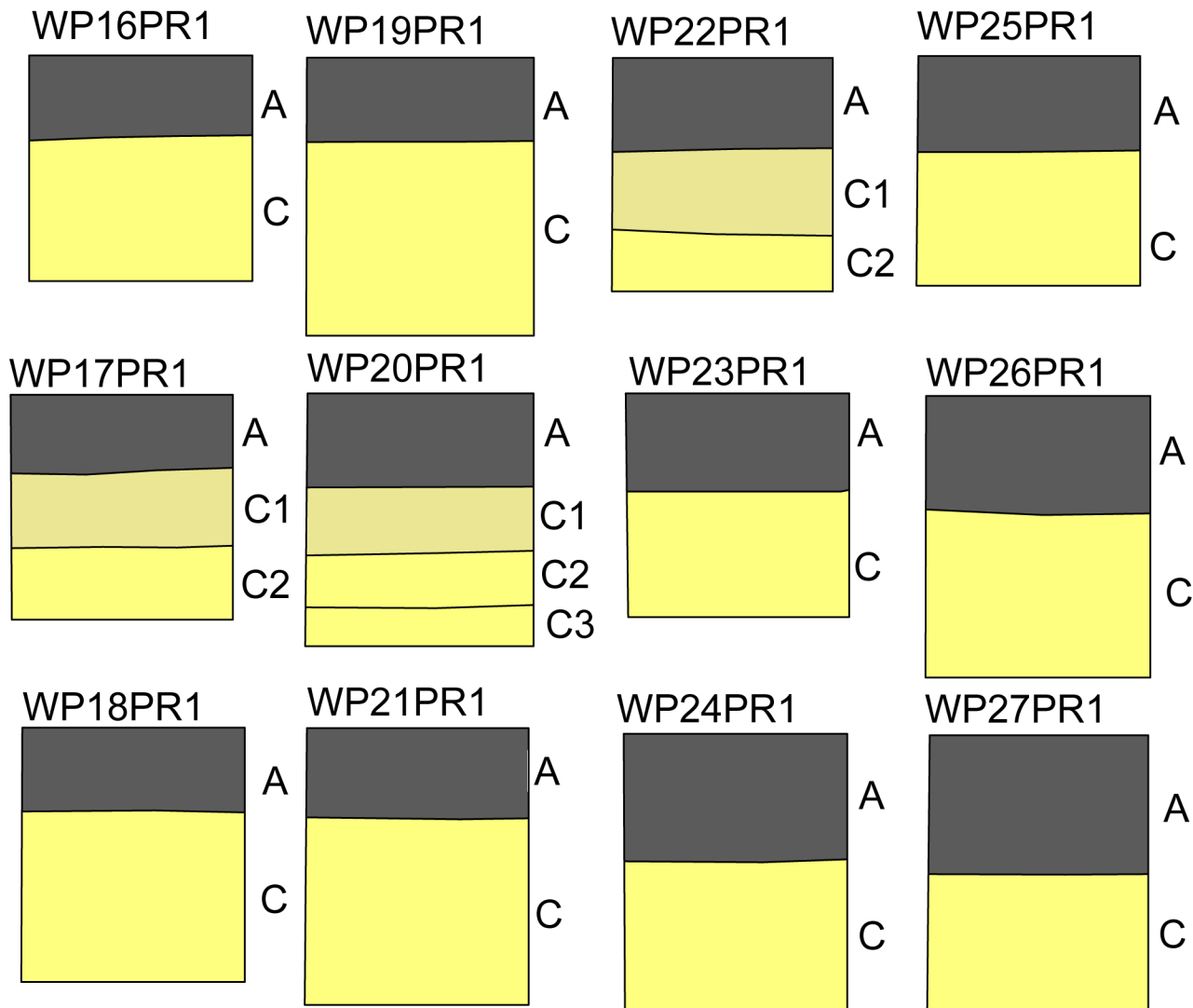
Coördinaten in Lambert 72

Formaat: A4
ID: Grondplan

All-Archeo bvba

1m